HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מבוי

א) שהוא [א] גבוה (א) למעלה מעשרים אמה ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך והרחב מעשר אמות ימעט ואם יש לו צורת הפתח אע"פ שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט:

גמ' תנן ב) התם [ב] סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי יהודה מכשיר מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה וגבי מבוי תני תקנתא סוכה דאורייתא תני פסולה מבוי דרבנן תני תקנתא ואיבעית אימא דאורייתא נמי תני תקנתא אלא סוכה דנפישין מיליה פסיק ותני פסולה מבוי דלא נפישי מיליה תני תקנתא אמר רב יהודה אמר רב חכמים לא למדוה אלא מפתחו של היכל ורבי יהודה לא למדה אלא מפתחו של אולם דתנן ג) [ג] פתחו של היכל גבהו עשרים אמה ורחבו עשר אמות ד) [ד] ושל אולם גבהו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמות ושניהן מקרא אחד דרשו [1] ושחטו פתח אהל מועד דרבנן סברי קדושת היכל לחוד וקדושת אולם לחוד וכי כתיב פתח אהל מועד אהיכל כתיב ורבי יהודה סבר ה) היכל ואולם קדושה אחת היא וכי כתיב פתח אהל מועד אתרוייהו הוא דכתיב ואיבעית אימא לר' יהודה נמי קדושת אולם לחוד וקדושת היכל לחוד והכא היינו טעמא דרבי יהודה [2] דכתיב אל פתח אולם הבית ורבנן אי הוה כתב אל פתח אולם כדקאמרת השתא דכתיב אל פתח אולם הבית הפתוח לאולם והא כי כתיב האי במשכן כתיב אשכחן ו) משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן דאי לא תימא הכי הא ז) דאמר רב יהודה אמר שמואל [ה] שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין שנאמר [1] ושחטו פתח אהל מועד בזמן שפתוחין ולא בזמן שהן נעולים והא כי כתיב ההיא במשכן כתיב אלא אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש בשלמא מקדש דאיקרי משכן דכתיב [3] ונתתי (את) משכני בתוככם אלא משכן דאיקרי מקדש מנלן אילימא מדכתיב [4] ונסעו הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם

ההוא

מבוי שהוא גבוה. ° שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה. וקורה זו להתיר לטלטל לתוכה באה דמדאורייתא איתסר הוצאת רה"ר בשבת. ומה היא רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה כדאמרן בפרק יציאות השבת (שבת ד' ו.) שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן ועגלות של לוים ברוחב י"ו אמה אזלי כדאמרן בהזורק (שם ד' צט.) הלכך לא הוי רה"ר בציר מי"ו אמה רוחב ומפולש מב' ראשין אבל מבוי קצר הוא ואינו רחב י"ו אמה ואי נמי רחב הוא אינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום דאי הוה מפולש לא הוי משתרי בקורה כדאמרינן בגמ' ח) וכיון דלאו רה"ר הוא שרי לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיחלופי ברה"ר ושריוה בתקנתא דלחי או קורה דליהוי היכירא דלא ליתי למישרי רה"ר גמורה: **ימעט.** ישפיל וטעמא מפרש בגמ' [ע"ב]: **והרחב מעשר אמות ימעט.** דזהו שיעור רוחב סתם פתחים וטפי מהכי לא מיקרו פתח אלא פרצה ואנן בעינן פתח וצריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסתה ולהעמידה על עשר או על פחות: **צורת הפתח.** לחי מיכן ולחי מיכן וקורה (ס"א וקנה) על גביהן: **גמ' דתני תקנתא.** דתני ימעט ולא תנא פסול: **סוכה.** דטעמא דידה דאורייתא כדאמרי' התם ט) למען ידעו דורותיכם י): **תני פסולה.** הואיל וכבר מימות משה ניתנה מדה זו כ) ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה שייך למיתני בה לשון פסלות ואף על גב דמהניא בה תקנתא כל כמה דלא מתקן לה איקריא פסולה: **מבוי.** דכל עיקריה דרבנן הוא לא שייך למימר ביה לשון פסלות שהרי כאן התחילו להראותך עסקי מבוי ותורותיו ומאי פסול שייך למימר אכתי לא הודיעך רבנן שיעוריה בהכי דליתני אם לא עשה כן פסול: **דאורייתא נמי תני תקנתא.** בעלמא במילי אחריני: **דנפישי מיליה.** דקתני התם ל) שאין לה שלש דפנות ושאינה גבוהה עשרה ושחמתה מרובה מצילתה: **פסיק ותני פסולה.** דהשתא מצי כייל ותני להו כולהו כחדא דאי הוה תני תקנתא לא הוה מצי לערובינהו ולמתנינהו דשאין לה שלש דפנות בעי למיתני יעשה לה דופן ובשאינה גבוהה בעי למיתני יגביה ובשחמתה מרובה מצילתה יוסיף על סככה ואמר מר לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ד' ג:): **אהל מועד.** הוא ההיכל שבו היה נתון מזבח הזהב והשלחן והמנורה ובכולהו כתיב מ) אהל מועד: **רבנן סברי.** קדושת אולם לאו כקדושת היכל וכל עבודות האמורות בהיכל אי הוה עביד להו באולם שלפניו לא מיתכשרי הלכך לא מיקרי אהל מועד ולא אשכחן קרא דליקרי לפתח דיליה פתח: **אל פתח אולם.** אלמא פיתחא אקרי: **הבית הפתוח לאולם.** והוא היכל: **והא כי כתיב.** פתח אהל מועד במשכן שהיה במדבר כתיב ושם לא היה אולם ופתח היכל י' אמות הוא דגבוה שהקרשים לא היו אלא עשר אמות גובהן: **שלמים ששחטן.** שחרית קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין: **הא במשכן כתיב.** ובבית עולמים מנא לן: **ונתתי משכני בתוככם.** נ) וכשנאמר מקרא זה כבר הוקם המשכן שהרי בתורת כהנים נכתב וכל אותו הספר באהל מועד נאמר כדכתיב (ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד ועל איזה משכן היה מבטיחן עוד אם לא על המקדש:

ההוא

מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט. הקשה מהר"י מאורלינ"ש דהוה ליה לאשמועינן הכשר מבוי ברישא שהוא בלחי וקורה ואם הניח למעלה מעשרים ימעט ותירץ דתנא ניחא ליה להתחיל בהאי לישנא כמו שמתחלת מתניתין דסוכה ולהכי פריך שפיר טפי בגמרא מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה: **סוכה דאורייתא תני פסולה.** פרש"י דשייך למיתני בה לשון פסול הואיל ומימות משה ניתנה מדה זו ס) [אף על גב דבדאורייתא שייך נמי תקנתא] ולישנא דאיבעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא לא אתי שפיר לפירושו כי גם ללשון ראשון תני בדאורייתא תקנתא ולא קאמר אלא דשייך למתני בה לשון פסולה לכך נראה לפרש סוכה דאורייתא תני פסולה דלשון ימעט משמע חומרא בעלמא ואתי למיטעי ולומר דדווקא לכתחלה אבל בדיעבד שפיר דמי אבל במבוי דרבנן אין לחוש והא דאמרינן בפ' במה מדליקין (שבת ד' כב.) נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי ואע"ג דנר חנוכה הוי דרבנן נקט פסולה אגב סוכה דבתריה א"נ התם לא מצי למיתני ימעט דהוה משמע כמו שהיא דולקת ימעט וזה אינו דאפילו למ"ד הנחה עושה מצוה צריך לכבותה ולהדליקה שלא יאמר הרואה לצרכו הוא דאדלקה כדאמרינן התם גבי הדליקה מבפנים והניחה מבחוץ: **דכתיב אל פתח אולם הבית.** זה הפסוק אינו בשום מקום ואור"י דמלינו דכתיב (יחזקאל מ) אולם הבית ובקרא אחרינא (שם מז) כתיב פתח הבית והוי כאלו נכתב בהדיא בחד קרא פתח אולם הבית וקאמרי רבנן אי כתב פתח אולם כדקאמרת פי' שלא היה כתוב בשום מקום אולם הבית: **אשכחן משכן דאיקרי מקדש.** ונפקא מינה שאינו דוחה את השבת ושלא יכנס אדם שם באבק שעל רגליו משמע דמשכן ומקדש גמרינן מהדדי וכן בפ"ק דחולין (ד' כד.) גבי מומין שפסולין בכהנים ולוים בשנים דקאמר יכול אף בשילה ובית עולמים כן וקשה דבפ"ב דשבועות (ד' טז:) מצריך תרי קראי דקאמר לכתוב אידי ואידי מקדש וכו' וכן בסוטה (ד' טז.) וביומא (ד' מד.) ובכמה דוכתי ותירץ הר"ר נתנאל דהכא לא צריך קרא דעיקר דרשה אינה אלא על המקדש דבמשכן לא היו דלתות והיא דחולין סברא הוא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן: **שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין.** ואם תאמר תיפוק ליה דנשחטו קודם תמיד של שחר ואמרינן ע) העולה עולה ראשונה ° דתמיד של שחר נמי בעי פתיחת דלתות ההיכל כדתנן פ) בתמיד נשחט (פסחים ד' נח:) לא היה תמיד נשחט עד שהיה שומע קול שער שנפתח וי"ל דקרא דהעולה דווקא בהקטרה איירי ולא בשחיטה אי נמי למצוה ולא לעכב כדאמר בהדיא בהתכלת (מנחות ד' מט.) והא דתניא בתוספתא צ) כל הזבחים שהקדימן לתמיד של שחר או עיכבן אחר תמיד של בין הערבים ° פסולין היינו מדרבנן אי נמי הכא איצטריך כשנפתחו וחזרו וננעלו ק):

בין

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה יד סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:

ב ב מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלג סעיף א:

ג ג מיי' פ"ד מהלכות בית הבחירה הלכה ז סמג עשין קסג:

ד ד מיי' שם הלכה ח:

ה ה מיי' פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הל' ה סמג עשין קפג:

תורה אור השלם

1. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וּשְׁחָטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא ג ב
2. וַיְבִאֵנִי אֶל אֻלָם הַבַּיִת וַיָּמָד אֵל אֻלָם חָמֵשׁ אַמּוֹת מִפֹּה וְחָמֵשׁ אַמּוֹת מִפֹּה וְרֹחַב הַשַּׁעַר שָׁלֹשׁ אַמּוֹת מִפּוֹ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת מִפּוֹ: יחזקאל מ מח
וַיְשִׁבֵנִי אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וְהִנֵּה מַיִם יֹצְאִים מִתַּחַת מִפְתַּן הַבַּיִת קָדִימָה כִּי פְנֵי הַבַּיִת קָדִים וְהַמַּיִם יֹרְדִים מִתַּחַת מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית מִנֶּגֶב לַמִּזְבֵּחַ: יחזקאל מז א
3. וְנָתַתִּי מִשְׁכָּנִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא תִגְעַל נַפְשִׁי אֶתְכֶם: ויקרא כו יא
4. וְנָסְעוּ הַקְּהָתִים נֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ וְהֵקִימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן עַד בֹּאָם: במדבר י כא

מוסף רש"י

מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה. מבוי שהוא סתום משלש לצדדין וראשו פתוח לרה"ר וחצירות פתוחות לו ויוצאין ובאין לרה"ר, הרי הוא רשות היחיד לבני חצירות, ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב, שהחצירות כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והצריכו בו שיתוף להשתתף כל החצירות בפת או ביין ולהניח השיתוף באחת מן החצירות, ולפי שאין לו מחיצה רביעית וקרוב הוא להיות דומה לרה"ר, הצריכו היכר בראשו הפתוח לרה"ר, או לחי זקוף או קורה מכותל לכותל, ואם גבוה הקורה מעשרים אמה, ימעט. ישפיל (סוכה ב.). **בזמן שפתוחין.** לשון פתח אינו אלא החלל, והפותח והנועל קרוי דלת (זבחים נה:). **ונתתי משכני בתוככם.** כל הניתן בתוככם קרי משכן (שבועות טז:).

רב נסים גאון

מבוי דרבנן תאני תקנתא. בפר' עושין אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין וידים יצתה בת קול ואמרה לו בני אם חכם לבך. ודע כי כל דבר שאינו כתוב בקראי ואע"פ שהוא מתקנת נביאים, דרבנן מיתקרי, כי מפי השמועה שלהן קיבלונוהו. ועירובין דרבנן לפי שאינם כתובים

מסורת הש"ס

א) סוכה ב., ב) שם, ג) מדות פ"ד מ"א, ד) [מדות פ"ג מ"ז], ה) [יומא מד: זבחים יד. נח: נט.], ו) שבועות טז., ז) זבחים נה: יומא כט. סב:, ח) [לקמן ו:], ט) [סוכה ב.], י) [ויקרא כג], כ) בס"א ניתנה מדתה, ל) [סוכה ב.], מ) [שמות מ], נ) [ועי' ברש"י שבועות טז: שפירש באופן אחר], ס) [ת"י], ע) [פסחים נח:], פ) [נ"ל במסכת תמיד פ"ג משנה ז'], צ) [דפסחים פ"ד ה"ג], ק) [ועי' תוס' יומא כט. ד"ה אלא אפי' וכו' שכתבו דלשון התוספתא מוכח דפסולין מדאורייתא וע"ע תוספות פסחים נח: ד"ה העולה].

הגהות הב"ח

(א) במשנה מבוי שהוא גבוה מעשרים כצ"ל ותיבת למעלה נמחק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מבוי שהניחו את הקורה למעלה מכ'. וכ"כ הרע"ב ובחידושי למשניות כתבתי לתמוה הא מסקינן לקמן דחלל מבוי תנן וא"כ אפשר לקורה להיות מונח למעלה מכ' אלא דהחלל צריך שלא יהי' למעלה מכ' עוד כתבתי לתמוה במה דכתב רש"י בזה הדבור וכן הרע"ב ושריוה בתקנתא דלחי או קורה דליהוי היכר. הא קיי"ל דלחי העומד מאליו הוי לחי דקיי"ל לחי משום מחיצה: תוס' ד"ה שלמים וכו' דתמיד של שחר נמי וכו'. עי' זבחים דף סא ע"א תוס' ד"ה קודם שיעמדו: בא"ד פסולין היינו מדרבנן. עי' הוריות דף ד ע"א ברש"י ד"ה ספק משמשיכה ותו' שם:

רבינו חננאל

מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט. תנא כיצד ממעטו נותן עליו קורה מעשרים אמה ולמטה. תנן התם סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה פסולה. מ"ש גבי סוכה תני פסולה, מ"ש גבי מבוי תני תקנתא וכו', ופשוטה היא. אמר רב יהוד' אמר רב חכמים לא למדוה שעד כ' אמה כפתח הוא חשיב, אלא מפתחו של היכל, שהיה גובהו כ' אמה, כדתנן במסכת מידות, פתחו של היכל גובהו כ' ורחבו י' אמות. ור' יהוד' למד מן האולם דתנן ושל אולם גובהו מ' אמה ורוחבו כ' אמה. ושניהם מקרא אחד דרשו ושחטו פתח אוהל מועד. רבנן סברי פתח אוהל מועד ההיכל הוא דאיקרי אהל מועד, והאי פתח, פתח ההיכל הוא. ור' יהוד' סבר קדושת אולם והיכל חדא מילתא היא וכוליה אהל מועד איקרי. ואע"ג דהאי קרא ושחטו פתח אהל מועד במשכן כתיב וליכא התם אולם. אשכחן דמשכן איקרי מקדש, שנאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן. ומקדש נמי איקרי משכן, דכתיב ונתתי משכני בתוככם. ותרווייהו חדא מילתא היא. ארון נמי אקרי מקדש שנאמר ונסעו הקהתים נושאי המקדש.